

מרגליות מדה כנגד מדה

"שכל מידותיו של הקב"ה - מדה כנגד מדה" (סנהדרין דף צ.) "במדה שאדם מודד - בה מודדין לו" (סוטה דף ה.)

1

בס"ד | גיליון 103
פרשת וזאת הברכה
התשפ"ג
גיליון מורחב

בפרשה ובדף היוסי מתוך סדרת רב המכר "מדה כנגד מדה" בתנ"ך ובדברי חז"ל

מדה כנגד מדה - סיפורים מגדולי ישראל

והנה באותו רגע ממש נפלה פתאום אבן אחת מכיוון ביתו של האברך על סוסו של המלך. הדבר עורר סערה עצומה. הכל חפצו לדעת מי העז לפגוע בחיי הקיסר? מי ההין לעשות זאת? השוטרים עטו על הבית ולא מצאו בו רק אדם אחד, והוא האברך שישב ולמד כל היום. כמובן שהאברך טען שידו לא היתה במעל, אבל המלך בהיותו בטוח שהוא הוא החוטא, לא התחשב בטענותיו וגזר עליו עונש מוות.

כל יהודי העיר לא נתנו שינה לעיניהם כי הכירוהו מקרוב וידעו בו שהוא צדיק תמים, ומה לו ולפשעים כאלה, שיגרו מכתבים לכל שרי המלוכה, ביקשו והתחננו על נפש האברך, עד שהחליט המלך לשאול את פי רב העיר, ואם ילמד עליו זכות, ישאירוהו בחיים. להפתעת הכל, שתק רב העיר ולא דיבר מילה לזכותו, ויהי לפלא אדיר וכל מי שראה השתומם ונחרד, והאברך הוצא להורג.

ביזה את זכריה הנביא – ועל כן התבזה בעצמו

והנה, לאחר ביצוע פסק הדין, ביקש רב העיר להביא את ההרוג אל בית הכנסת וכאשר עמדו נושאי המיטה ליד בית הכנסת, ניגש הרב אל המת ויען בו: מצווה אני עליך בגזירת התורה קום ועמוד ויוודע לעם סיבת מיתתך, למען לא ירננו כל העם, ותשתיק מעלי את תלונות בני ישראל. ולתדהמת הכל, קם וישב המת במיטתו לעיני כל הרואים, ואמר: אנכי נשמת פלוני שזרק את האבן הראשונה על זכריה הנביא, ולכן שולחתי לעולם השפל הזה כבר עשר פעמים כדי לתקן את אשר עוותתי, ובגלגול זה תיקנו הכל ונשארה נשמותי זכה ונקיה, לכן צפה זאת הרב ברוח הקודש, ולא לימד עלי זכות למען הביאנו אל מקומי בשלום.

כל זאת דיבר הנפטר, ומאז חדלו מלהתרעם על הרב, וידעו שרוח הקודש דיברה מתוך גרונו. מוסר ההשכל מהמעשה הנורא הוא, עד כמה חמור עונשם של הפוגעים בתלמידי חכמים, ובודאי שאין הבדל בין זורק אבן לבין משליך חיצים בלשונו ומדבר סרה בתלמיד חכם.

(ליקוטי אמרי אבות, בשם ספר מעשי חייא, והובא בספר טובך יביעו)

המבזה תלמידי חכמים אין רפואה למכתו

דברים ל"ד י': "וְלֹא קָם נְבִיא עוֹד בְּיִשְׂרָאֵל כְּמֹשֶׁה...".

שבת (דף קי"ט:): "אמר רב יהודה אמר רב: כל המבזה תלמידי חכמים אין לו רפואה למכתו".

ובספר מן הגנזים (עמוד רצ"ג, מרבי יעקב ב"ר יוסף חיים הרב הבן איש חי): "נ"ל כי ידוע כי החכמים הם מגינים על הדור בעד הרעה הנשקפה של מקרה הזמן ופגעיו, ולכן המבזה ת"ח אין ראוי שתהיה רפואה למכתו.

אי נמי כל המבזה ת"ח הוא נגע בכבוד התורה דבר שהוא רוחני, והמזור גם כן צריך להיות רפואה רוחני ולא תועיל לו סגולת הטבעי...".

כדי להמחיש עד כמה חמור עונשו של המזלזל בכבוד תלמידי חכמים, מובא סיפור נורא שאלמלא הודפס על ספר בידי אחד מגדולי העיר בגדד, אי אפשר היה להאמין שהדברים התרחשו במציאות. בספר "ליקוטי אמרי אבות" על מסכת אבות, מספר המחבר שהיה מגדולי בגדד, בשם ספר מעשי חייא: מעשה שהיה באברך אחד, בנו של גביר מופלג וגם חתנו של עשיר גדול, והיה האברך הוא עשיר בעצמו, והקדיש כל עיתותיו רק לתורה, וכעץ שתול על פלגי החכמה והתבונה היה יושב בתמידות בהתבודדות בחדר סגור ומסוגר במשך כל שעות היום ולא יצא מדלתו ביתו החוצה.

יום אחד ביקר הקיסר בעיר קראקא ותהום כל העיר לקראתו והכל רצו אל רחובה של עיר לראות את המלך ולברך את הברכה הראויה. האברך ההוא לא רצה לבטל תורתו ולילך החוצה, ורק כאשר רכב המלך ברחוב היער הציץ מחרכי חלון חדרו החוצה, כדי לברך 'אשר חלק מכבודו לבשר ודם'.

מרגליות מדה כנגד מדה

"שכל מידותיו של הקב"ה - מדה כנגד מדה" (סנהדרין דף צ.א). "במדה שאדם מודד - בה מודדין לו" (סוטה דף ח.ה).

2

בס"ד | גיליון 103
פרשת וזאת הברכה
התשפ"ג
גיליון מורחב

בפרשה ובדף היומי מתוך סדרת רב המכר "מדה כנגד מדה" בתנ"ך ובדברי חז"ל

מדה כנגד מדה בדף היומי

כשתחזק הנפש המתאוה – תקטן הנפש השכלית

כתובות דף קד: "... בשעת פטירתו של רבי, זקף עשר אצבעותיו כלפי מעלה, אמר: רבש"ע, גלוי וידוע לפניך שיגעתי בעשר אצבעותי בתורה ולא נהניתי אפילו באצבע קטנה".

פירוש: בתוספות ד"ה לא נהניתי אפילו באצבע קטנה: "דאמרין במדרש: עד שאדם מתפלל שיכנס תורה לתוך גופו יתפלל שלא יכנסו מעדנים לתוך גופו...". וכתב רבינו שם טוב: כאשר תתחזק הנפש המתאוה – תקטן הנפש השכלית. והחת"ס (תורת משה, פרשת שמות) כתב עה"פ "ולילה כיום יאיר כחשיכה כאורה" (תהלים קל"ט י"ב): ושמעתי ממורי הגאון בעל ההפלאה זצ"ל שרמז לזה, שאנו רואים בעוצם עיניו מהביט אל ענייני עולם הזה, אז ישיג יותר החכמה העיונית, על כן אמר "כחשיכה כאורה", כל עוד שמחשיך על עצמו וסותם עיניו, אז יאיר לו אור השכל יותר.

מדוע יכלו בני גד להכות זרוע אף קֶדְקֶד

דברים ל"ג כ': "וּלְגֵד אָמַר בְּרוּךְ מְרַחֵב גֵּד כְּלָבִיא שְׂכֵן וְטָרַף זְרוּעַ אֵף קֶדְקֶד".

"בגמ' סוטה (דף מד:) כתוב 'השח בין תפילה לתפילה עבירה היא וחוזר עליה מעורכי מלחמה'.

ועל הפסוק שנאמר בברכת גד (דברים ל"ג כ') "וטרף זרוע אף קֶדְקֶד", הביא רש"י מחז"ל שנכרין היו הרוגיהן, שהיו חותכין הראש עם הזרוע במכה אחת.

וקשה למאי נפק"מ כתבה זאת התורה הקדושה.

וביאר שם הגר"א באדרת אליהו, לפי המבואר כאן שהשח בין תפלה של יד לתפלה של ראש חוזר עליה מעורכי מלחמה, לכן בני גד, שהיו מנצחים במלחמה, ועל"כ שלא הפסיקו בין תפילין של יד לתפילין של ראש, לכן מדה כנגד מדה, הכו זרוע אף קֶדְקֶד, שחתכו ביחד - הראש עם היד, הקֶדְקֶד עם הזרוע בלי הפסק".

(דף על הדף מנחות דף לה:)

מדוע קבר ה' את משה רבינו

דברים ל"ד ו': "וַיִּקְבֹּר אֹתוֹ בְּנֵי בְּאֶרֶץ מוֹאָב מוֹל בֵּית פְּעוֹר וְלֹא יָדַע אִישׁ אֶת קְבֻרָתוֹ עַד הַיּוֹם הַזֶּה".

"ויקח משה את עצמות יוסף עהכ"א (משלי י' ח'): חכם לבב יקח מצות שכל ישראל היו עסוקים בכסף וזהב ומשה היה עסוק בעצמות יוסף שנאמר ויקח משה את עצמות וגו', אמר הקב"ה למשה: עליך נתקיים חכם לב יקח מצות, יוסף היה חייב לאביו לקברו מפני שהוא בנו ואתה לא בנו ולא בן בנו ולא היית חייב לעסוק בו וקברת אותו, וכן אני שאיני חייב לבריה אני מטפל בך ואקבורך, שנאמר (דברים ל"ד ו'): ויקבור אותו בגי".

(שמות רבה כ' י"ט)

קבר את הגדול - נקבר ע"י הגדול ביותר

"אמר ר' חנין: מדת פרעון מה היא יעקב מת בארץ מצרים מי ראוי להטפל בו לא הקב"ה שאמר לו (בראשית מ"ד ד') 'אנכי ארד עמך מצרימה' וגו' בא יוסף וחטף לו את המצוה, דכתיב (שם נ' ז') 'ויעל יוסף לקבור את אביו', מת יוסף במצרים מי ראוי להטפל בו לא השבטים שהשביע אותם, שנאמר (שם נ' כ"ה) 'וישבע יוסף', בא משה וחטף לו את המצוה, שנאמר (שמות י"ג): 'ויקח משה את עצמות יוסף', מת משה ופרע לו הקב"ה בכבודו, שנאמר (דברים ל"ד ו'): 'ויקבור אותו בגיא'".

(קהלת רבה פרשה ז' ב')

מדוע קבר ה' את משה רבינו

ובעיון יעקב (סוטה דף יג:): "... וימת שם משה עבד ה' כוונתו ג"כ ע"ד זה מדה כנגד מדה, לפי שהוא היה כל ימיו משרת ה' כעבד לרוץ לפניו, לכך ויקבור אותו הקב"ה בעצמו, והוליכו בכנפיו ד' מילין כעבד".

לפי שנתעצל משה - לא ידע איש את קבורתו

"... כך ישראל בסוף ארבעים שנה חנו על הירדן לעבור לארץ ישראל ושם נפרצו בזנות ורפו ידי משה וידי צדיקים שעמו, ולמה נתעלמה הלכה ממנו? אלא כדי שיבא פינחס ויטול את הראוי לו, ולפי שנתעצל משה לא ידע איש את קבורתו" ובפירוש המהר"ז (על במדבר רבה כ' כ"ה): "לפי שנתעצל (משה) שנתעלם ממנו לדון את זמרי להסיר חרון אף ה' מישראל ולכפר עליהם, כך נתעצלו ישראל והתעלמו מלקבורו ומלגמול עמו חסד במותו, כי גמילות חסד לגדולי ישראל מסיר חרון אף ומכפר עוונות".

(ילקוט שמעוני במדבר רמז תשע"א)

מרגליות מדה כנגד מדה

"שכל מידותיו של הקב"ה - מדה כנגד מדה" (סנהדרין דף צא). "במדה שאדם מודד - בה מודדין לו" (סוטה דף ח).

3

בס"ד | גיליון 103
פרשת וזאת הברכה
התשפ"ג
גיליון מורחב

בפרשה ובדף היומי מתוך סדרת רב המכר "מדה כנגד מדה" בתנ"ך ובדברי חז"ל

בנימין השפיל עצמו – זכה לכבוד גדול

דברים ל"ג ו"ב: "לְבַנְיָמִן אָמַר יְדִיד ה' יִשְׁכֵּן לְבֵטַח עָלָיו חַפָּץ עָלָיו כָּל הַיּוֹם וּבֵין כְּתָפָיו שָׁכֵן".

"מפני מה זכה בנימין שתשרה שכינה בחלקו? מפני שהשפיל את עצמו".

(מדרש בהמ"ד א' 66)

מדוע נתברך ראובן ב"יחי"

דברים ל"ג ו': "יְחִי רְאוּבֵן וְאֵל יָמָת וְיִהְיֶה מְתִיו מִסְפָּר".

"יחי ראובן, לא אומרים "יחי" אלא למי שמת, וזה ראובן שהמית עצמו בשק ובתעניות שהיה מתענה, כמו שארז"ל על וַיֵּשֶׁב רְאוּבֵן אֶל הַבּוֹר, מלמד ששב לשקו ולתעניתו, והוא פתח בתשובה תחילה והביא חיים לעולם, לזה יחי ואל ימות".

(שפתי כהן)

יעקב נסמך על כתפי בנימין – זכה בנימין ש"בין כתפיו שכך"

דברים ל"ג ו"ב: "לְבַנְיָמִן אָמַר יְדִיד ה' יִשְׁכֵּן לְבֵטַח עָלָיו חַפָּץ עָלָיו כָּל הַיּוֹם וּבֵין כְּתָפָיו שָׁכֵן".

"מפני מה זכה בנימין שתשרה שכינה בחלקו, משל למלך שהיו לו בנים הרבה משהגדילו הלך כל אחד ואחד תפש את מקומו קטן שבהם היה אביו אוהבו אוכל ושותה עמו נשען עליו ויוצא נשען עליו ונכנס כך בנימין הצדיק קטן שבשבטים היה והיה יעקב אביו אוכל ושותה עמו נשען עליו ויוצא נשען עליו ונכנס, אמר הקב"ה: מקום שסמך צדיק זה ידיו אני משרה שכינתי, שנאמר ובין כתיפיו שכך". והיינו, שיעקב נסמך על כתפי בנימין – זכה בנימין ש"בין כתפיו שכך".

עוד אפשר לבאר ע"פ מה שלמדנו בקידושין (דף ל:, נדה דף לא.) ששלושה שותפין הן באדם: הקב"ה, אביו, ואמו. ועוד אמרו (קידושין דף ל:): "בזמן שאדם מכבד את אביו ואת אמו, אמר הקב"ה: מעלה אני עליהם כאילו דרתי ביניהם וכבדונו". ואם כן, בזכות שכיבד בנימין את יעקב אביו (שהוא אחד השותפים ביצירתו), זכה שהקב"ה (שותף נוסף ביצירתו) השרה שכינתו בחלקו.

(ספרי וזאת הברכה, פסקא שני"ב)

בנימין סבל להוביל ביד שמאל – הגדיל ה' כח שמאלו

"והקב"ה פרע לבנימין אותו צער שהיה סובל את אביו על כתף שמאלו ועל כתף ימינו לפעמים, שכן הוא הדרך שפעמים אדם נסמך על חבירו על צד ימין ופעמים על צד שמאל, ולכן "בין כתפיו שכך". ומה שסבל ביד שמאל שהיה מוליכו כי ביד ימין אין אדם מוליך את חבירו כי צריכה להיות פנויה להחזיק את עצמו בה, ועשה לו הקב"ה בזרועו איטר יד ימינו (אהוד בן גירא שהיה מזרע בנימין והיה איטר יד ימין, כמסופר בשופטים ג' ט"ו), ולא שימינו תש כוחה, אלא ששמאל חזקה ביותר והיו עושים כל עניינם בשמאל כימין".

(תוס' השלם)

בנימין זכה לביהמ"ק בחלקו, כי לא היה לו חלק במכירת יוסף ומפני שלא השתחוה לעשו

פירוש: בילקוט ראובני הביא מהמדרש (ספרי, וזאת הברכה פסקא שני"ב): "מפני מה זכה בנימין שנבנה בית המקדש בחלקו, מפני שלא היה לו חלק במכירת יוסף". ונראה דזהו מדה כנגד מדה, כנגד שלא היה לו חלק במכירה, זכה לבית המקדש בחלקו, חלק כנגד חלק.

ובפירוש הריב"א על התורה: "אומר ר"ת מאורליינא"ס, לכך השרה הקב"ה שכינתו בחלקו של בנימין, לפי שכל השבטים השתחוה לעשו חוץ מבנימין שבאותו זמן לא נולד עדיין". (פירוש: ביהמ"ק שבו משתחוים לה', לא יוכל להיות בחלקם של מי שהשתחוה לעשו).

מרגליות מדה כנגד מדה

"שכל מידותיו של הקב"ה - מדה כנגד מדה" (סנהדרין דף צ.א). "במדה שאדם מודד - בה מודדין לו" (סוטה דף ח.ה).

בפרשה ובדף היומי מתוך סדרת רב המכר "מדה כנגד מדה" בתנ"ך ובדברי חז"ל

אש כנגד אש

דברים ל"ג ב': "וַיֹּאמֶר ה' מְסִינִי בְּאֵשׁ וְזָרַח מִשְׁעִיר לְמוֹ הוֹפִיעַ מֵהָר פֶּאֶרְן וְאֶתָּה מִרְבֶּבֶת קָדָשׁ מִיַּמֵּינוּ אֵשׁ דָּת לְמִי".

"אש דת למו. כל היוצא מן האש (מהתורה) - אש אוכלתו. דבר אחר אש דת למו. כל העוסק באש (בתורה), אין אש של גיהנום שולטת בו".

(פסיקתא זוטרותא דף סג.)

יוסף לא שמע לאשה ונתברכה ארצו, אדם ששמע לאשה נתקלה אדמתו

דברים ל"ג ג': "וְלְיוֹסֵף אָמַר מְבֹרַכַת ה' אֶרְצוֹ מִמֶּנֶּה שְׂמִימִם מִטָּל וּמִתְהוֹם רִבְצָת תִּחַת".

וליוסף אמר מבורכת ה': "אומר ר"ת מאורליינא"ס לכך ברח משה ארצו של יוסף לפי שלא שמע לאשת פוטיפר, אבל אדם הראשון שמע לקול אשתו לכך נתקלה אדמתו".

(פירוש הריב"א)

ב' ביאורים מדוע ליוסף אמר מבורכת ה' ארצו

וליוסף אמר מבורכת ה' ארצו וכו', ויש לחקור למה ליוסף בירך שארצו תהיה מבורכת יותר מכל השבטים. ואפשר לומר דכיון שהוא בצדקו כבש ארץ מצרים שהיא ערות הארץ, ראוי הוא מדה כנגד מדה, שארצו תהא מבורכת.

ועוד אפשר לומר טעם אחר דכיון שהוא זן ומפרנס וכלכל לאביו וכל אחיו בכבוד גדול ובשפע רב כן יהיו בניו על ארץ מבורכת ומושפע מאד, ושוב ראיתי שכן כתב ספר אמרי נועם".

(ראש דוד)

מדוע זכה גד שמשה רבינו קבור בחלקו

דברים ל"ג א': "וַיֵּרָא רְאִישִׁית לוֹ כִּי שֵׁם חֵלְקֶת מַחֲקָק סָפוּן וַיֵּתֵא רְאִישִׁי עִם צִדְקַת ה' עֲשֵׂה וּמִשְׁפָּטָיו עִם יִשְׂרָאֵל".
"וראיתי בספר אמרי נועם (פרשת ויצא) שכתב דגד זכה שיקבר משה רבינו ע"ה בחלקו, לפי שכשמינה ראש דגל לזן היה יכול גד לומר, אני בכור לזלפה וזן בכור לבלהה, למה איני ראש דגל כמוהו? ולא דיבר נגד משה רבינו ע"ה, ולכן כתיב: 'אליסף בן דעואל' וכתוב 'דעואל' בר"ש, שעלה זכה לריע אל שהוא משה רבינו ע"ה שיקבר בחלקו עכ"ל".

ולפי זה אפשר לפרש פסוק 'וירא ראשית' וכו', הכוונה שכל הבכורות מהאמהות היו ראשי דגלים, ראובן יוסף דן, וגד גם כן בכור וזהו וירא ראשית לו, ראה שראוי לו להיות ראש שהוא בכור ולו נאה, ואף על פי כן לא דיבר כלום אלא ראה בעין השכל ושתק, וזהו וירא ראשית לו שלא היה אלא ראה דוקא ולא דיבור, שלא שאל ולא ערער, לכך זכה, כי שם חלקת מחוקק ספון, והוי מדה כנגד מדה, להיות שהוא ראה והטמין בלבו שלא לדבר, לכך זכה כי שם חלקת ספון גני' וטמיר".

(ראש דוד וזאת הברכה)

בלשון שהעיד משה על ה', העיד ה' על משה

דברים ל"ד י': "וְלֹא קָם נְבִיא עוֹד בְּיִשְׂרָאֵל כְּמֹשֶׁה אֲשֶׁר יָדָעוּ ה' פְּנִים אֶל פְּנִים".

"א"ר אושעיא: אמר הקב"ה: 'תנו לה מפרי ידיה' אתה העדות עלי 'ואין עוד' [דברים ד' ל"ט]: וְנִדְעָתָה הַיּוֹם וְהַשַּׁבָּת אֶל לְבַבְךָ כִּי ה' הוּא הַאֱלֹקִים בְּשִׁמְיָם מִמַּעַל וְעַל הָאָרֶץ מִתַּחַת אֵין עוֹד", ואף אני מעיד עליך: 'ולא קם נביא עוד בישראל כמשה".

(דברים רבה ב' כ"ח)

בזכות אותן המכות שהכוהו על כתפיו זכה ושרתה שכינה על כתפיו

דברים ל"ג י"ב: "לְבַנְיָמִן אָמַר יְדִיד ה' יִשְׁכֹּן לְבִטְחָ עָלָיו חֲפָף עָלָיו כָּל הַיּוֹם וַיְבִין כְּתַפּוֹ שָׁכָן".

ויעמוס איש על חמורו (בראשית מ"ד ג'), לא הוצרך אחד מהן לחמורו, והן עומדין ומחבטין לבנימין על כתפיו ואומרים לו, אי גנב ברה דגנבתא ביישתני בן אמך את, כך היא ביישה (אמך) את אבינו, ותגנוב רחל את התרפים (שם ל"א י"ט), בזכות אותן המכות שהכתוהו על כתפיו זכה ושרתה שכינה על כתפיו, שנאמר: ובין כתפיו שכן (דברים ל"ג י"ב)".

(מדרש תנחומא מקץ סימן י"ג)

מדוע זכה בנימין שהשכינה בחלקו

נשאל מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א: "בספרי (פרשת וזאת הברכה) איתא שבנימין זכה ששכינה אצלו, כי שימש את יעקב. האם זה רק שכר המצוה, או שזה מדה כנגד מדה, ומהי? והשיב הרב שליט"א: לשמש את יעקב דבר גדול הוא שזוכין לזה, ובספרי משמע שהטעם יעקב נשען ונסמך על בנימין, גם ה' נשען ונסמך על בנימין, כך משמע שם, וזה המדה כנגד מדה".

(דרך שיחה ח"ב עמוד רכ"ד)

מרגליות מדה כנגד מדה

"שכל מידותיו של הקב"ה - מדה כנגד מדה" (סנהדרין דף צ.). "במדה שאדם מודד - בה מודדין לו" (סוטה דף ח.).

בפרשה ובדף היומי מתוך סדרת רב המכר "מדה כנגד מדה" בתנ"ך ובדברי חז"ל

ברכת נחלת יוסף כשכר על הזנת ישראל

מבורכת ה' ארצו: "אולי לפי שעתידין לומר בני יוסף ליהושע (יהושע ז"ל) שצר להם המקום להיותם עם רב, לזה ברך ארצם להתרחב, עוד לפי שיוסף זן ופרנס כל ישראל, ומצינו שהעלה ה' עליו בשביל זה כאילו ילדם דכתיב (תהלים ע"ז): בני יעקב ויוסף סלה, ואמרו ז"ל (סנהדרין דף ט:): לפי שפרנסם נקראו על שמו, לזה ברכו ברוב טובת הארץ מדה כנגד מדה".

(אור החיים הקדוש)

מדוע נפטר משה רבינו בשבת

דברים ל"ד ה': "וימת שם משה עבד ה' בארץ מואב על פי ה'".

פירוש: כידוע נפטר משה רבינו בשבת (ראה מנחות דף ל. בתוספות ד"ה מכאן), ובשמות רבה (א' כ"ח) למדנו: "וירא בסבלותם" ראה (משה רבינו) שאין להם מנוחה, הלך ואמר לפרעה: מי שיש לו עבד אם אינו נח יום אחד בשבוע הוא מת, ואלו עבדיך אם אין אתה מניח להם יום אחד בשבוע הם מתים. אמר לו (פרעה למשה): לך ועשה להן כמו שתאמר, הלך משה ותקן להם את יום השבת לנוח".

וע"פ הנ"ל שמא י"ל, דמכיוון שבחר לכלל ישראל את יום השבת כיום מנוחה, נחה נפשו ביום השבת.

טעם ברכת משה ללוי בנפרד

דברים ל"ג ח'-ו"א: "וללוי אמר תמיד ואוריד לאיש חסידך אשר נסיתו במסה תריבהו על מי מריבה: האמר לאביו ולאמו לא ראיתיו ואת אחיו לא הפיר ואת בנו בניו לא ידע כי שָׁמְרוּ אִמְרֹתַי וּבְרִיתִי יִצְרוּ: יורו משפטי ליעקב ותורתך לישראל ושימו קטורה באפך וכליל על מזבחתך: בָּרַךְ ה' חילו ופעל ידיו תרצה מחץ מתנים קמיו ומשנאיו מן יקומון".

"... וללוי ברך משה בפני עצמו, גם דלא ברכו יעקב, מחמת ששבט לוי היה במדה זו 'האומר לאביו ולאמו לא ראיתיו' (דברים ל"ג ט'), מחמת קנאת ה' במעשה העגל (רש"י שם מהספרי), לכן מדה כנגד מדה נהג בו משה, דהיינו 'האומר לאביו ולאמו לא ראיתיו', דהיינו גם שיעקב אביו לא ברכו, לא ראה משה זה, גם שהוא בן יעקב, ובירך לוי במדה טובה, שבמדה שאדם מודד מודדין לו כמאמר חכמינו ז"ל (סוטה דף ח.)."

(קדושת לוי)

הכובש יצרו מתברך בנינים

דברים ל"ג ו': "וליוסף אמר מברכת ה' ארצו ממגד שמים מסל ומתהום רבצת תחת".

"... וכן אמר משה רבינו ע"ה על יוסף, 'ממגד שמים מעל ומתהום רובצת תחת' וכנגד מה שכבשת יצרך יהיו לך ברכות שדים ורחם יתן לך השם בנינים ובני בנינים לרוב מדה כנגד מדה".

(אברבנאל בראשית פרק מ"ט)

ממה ניצל הנוטל על עצמו עול תורה

דברים ל"ג ג': "אף חבב עמים כל קדשיו בידך והם תפכו לרגלך ישא מדברתיך".

במדרש תנחומא (וזאת הברכה, סימן ה'): "... אמר משה לפני הקב"ה: רבונו של עולם, שני עולין אתה מטיל על בניך: עול תורה ועול שעבוד גליות, א"ל הקב"ה: כל קדושי בידך כל העוסק בתורה נצול משעבוד גליות וכל קדושו בידך, והם תכו לרגלך, תני רב יוסף: אלו תלמידי חכמים שעוסקין בתורה ומכתתין את רגליהם מעיר לעיר וממדינה למדינה ללמוד תורה ופורקין מעצמם עול גליות. דבר אחר, 'והם תפכו לרגלך' אף על פי שהן לוקין בהליכתן אין זיון ממשכנותיך אלא ישא מדברותיך שכר מרובה שנושאים ונותנים במלחמתה של תורה, תורה צוה לנו משה וגו', מהו מורשה קהלת יעקב? ירושה היא לקהלת יעקב שכל העוסק בה לשמה, זוכה לנחלת יעקב, שנאמר (ישעיה נ"ח): אז תתענג על ה' וגו' והאכלתיך נחלת יעקב אביך".

פירוש: הנוטל על עצמו עול תורה - ניצול מעול מלכויות ומעול גלויות. אמרו רבותינו ז"ל (אבות ד' י"ד) הוי גולה למקום תורה, וכתב בעל הטורים (שמות ל"ג ז', ד"ה 'והיה כל מבקש ה' יצא'): "מכאן שצריך אדם לגלות כדי שילמוד תורה, וע"פ הנ"ל י"ל, המכתת רגליו ללמוד תורה - ניצל מלכתת רגליו (עול גלויות). העוסק בירושה ליעקב - יזכה לנחלת יעקב.

והוסיף לי יד"נ הגר"ד דיויד שליט"א, מה שכתב הפלא יועץ (ערך: גלות): "... הן בכלל שהרוצה לזכות לכתרה של תורה ואינו מוצא במקומו ממי ללמד ישלחנו אביו או ילך לו לעיר של חכמים ושל סופרים ללמד תורה, ואל יחוש לא על הטרחה ולא על הפרידה ולא על ההוצאה, שהכל כאין נגד טובת היות זוכה לכתרה של תורה...". (וכן כתב (שם): שההולך מביתו לביהכ"ס או לבית המדרש וזה קשה עליו, יקבל באהבה ויכוון שיהיה גלות מכפרת עוון. והיינו, שעל שגלה ממקומו והתאמץ בשביל התורה, יהיה זה חלף מאמץ אחר ותמורת גלות ועול מלכויות.

לרפואה שלמה: בן ציון בן חיה

להנצחות, הקדשות ופרטים על הספרים 054-251-0336 קו אמריקאי: 646-340-5403
דוא"ל ap@torah24-7.com אתר <https://torah24-7.com/SEFORIM-HEBREW/>

